

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Економічний факультет

Кафедра економіки підприємства ім. проф. І.Н.
Романенка

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету

_____ А.Д. Діброва

“ _____ ” _____ 2020р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри економіки підприємства

ім. проф. І.Н. Романенка

Протокол № 14 від “18”06_2020 р.

Завідувач кафедри

_____ С.М. Рогач

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

«ОЦІНКА РИЗИКІВ В АГРОБІЗНЕСІ»

Спеціальність _____ 051 Економіка (Економіка підприємства)

Спеціалізація _____

Факультет _____ економічний _____

Розробник _____ к.е.н., доцент Мірзосєва Т.В. _____

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни «Оцінка ризиків в агробізнесі»

Курс присвячений вивченню особливостей прояву ризику в діяльності аграрних підприємств в сучасних умовах господарювання, вивченню підходів до ідентифікації, оцінювання та управління ризиками в агробізнесі, дослідженню сучасного практичного інструментарію оцінки та управління ризиками з метою нейтралізації та мінімізації їх впливу на процес виробництва, переробку й реалізацію сільськогосподарської продукції.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	051 – «Економіка (Економіка підприємства)»	
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	21	
Форма контролю	<i>іспит</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	1	2
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	6 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	105	138
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Завданням вивчення дисципліни є дослідження основних ризиків, які проявляються в сільському господарстві; засвоєння теоретико-прикладних засад виявлення, систематизації та оцінювання ризиків господарської діяльності в агробізнесі з метою уникнення та мінімізації.

Метою вивчення дисципліни є формування знань щодо методів комплексної оцінки ризиків і особливостей їхнього впливу на процес сільськогосподарського виробництва.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні види ризиків, що мають місце в агробізнесі та фактори, що спричинюють їх виникнення;
- сутність та принципи виявлення, систематизації й оцінювання ризиків господарської діяльності в агробізнесі;
- методи комплексної оцінки ризиків.

вміти:

1. виявляти всі можливі загрози для агробізнесу;
2. використовувати цілісний, комплексний підхід до оцінки ризиків (прорахунок можливих втрат при настанні певного виду ризику та оцінка ймовірності настання кожного з них);
3. застосовувати основні методи управління ризиками у майбутній професійній діяльності.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудоових відносин.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади ризикології в агробізнесі												
Тема 1. Сутність ризиків в агробізнесі	9	2	2			5	14	2	2			10
Тема 2. Класифікація аграрних ризиків	12	1	4			10						
Тема 3. Вплив природно-кліматичних ризиків на діяльність аграрних підприємств	16	2	2			10	14	2	2			10
Тема 4. Ризики аграрного бізнесу в умовах глобалізації міжнародної економіки	18	2	4			10	15					15
Разом за змістовим модулем 1	55	7	12			35	43	4	4			35
Змістовий модуль 2. Методологія й практика оцінки ризиків в агробізнесі та управління ними												
Тема 5. Механізм і інструменти оцінки ризиків в агробізнесі	12	2	4			10	13					13
Тема 6. Оцінка ризиків, спричинених змінами клімату	14	2	2			10	15					15
Тема 7. Управління ризиками в агробізнесі як передумова забезпечення стійкості галузі	12	2	4			10	15					15

Тема 8. Розподіл та передача ризиків у агробізнесі	12		2			10	15					15
Тема 9. Мінімізація ризиків аграрної сфери	14	2	2			10	15					15
Разом за змістовим модулем 2	96	8	18			70	107	2	2			103
Усього годин	150	15	30	105		105	150	6	6			138

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність ризиків в агробізнесі	2
2	Класифікація аграрних ризиків	4
3	Вплив природно-кліматичних ризиків на діяльність аграрних підприємств	2
4	Ризики аграрного бізнесу в умовах глобалізації міжнародної економіки	4
5	Механізм і інструменти оцінки ризиків в агробізнесі	4
6	Оцінка ризиків, спричинених змінами клімату	4
7	Управління ризиками в агробізнесі як передумова забезпечення стійкості галузі	4
8	Розподіл та передача ризиків у агробізнесі	2
9	Мінімізація ризиків аграрної сфери	4

4. Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентів.

1. Проблеми, що спричиняють виникнення ризику в агробізнесі
2. Ризики операційної діяльності аграрних підприємств
3. Внутрішні й зовнішні ризики в діяльності сільськогосподарських підприємств
4. Основні риси, притаманні ризикам аграрного виробництва
5. Диверсифікація виробництва як інструмент управління ризиками в агробізнесі
6. Основні методи оцінки агроризиків
7. Сутність оцінки ризиків в агробізнесі
8. Поняття природно-кліматичних і агроекологічних ризиків
9. Соціальні ризики аграрного виробництва
10. Ризики агробізнесу, що пов'язані з глобалізацією міжнародної економіки
11. Сутність управління ризиками в агробізнесі

12. Фактори виникнення агроризиків
13. Типи інструментів із управління агроризиками
14. Види покриття ризиків в аграрній сфері
15. Прояв фінансових ризиків в агробізнесі
16. Приклади катастрофічних ризиків в агробізнесі
17. Організаційні методи зниження агроризиків
18. Економічні методи зниження агроризиків
19. Роль інформації в сфері управління ризиками в агросфері
20. Ризики домінування латифундій у вітчизняному агробізнесі
21. Якісна та кількісна оцінка ризиків
22. Чим оцінюється ступінь ризику?
23. Як розрахувати ризик у відносному виразі?
24. Як розрахувати ступінь ризику в абсолютному виразі?
25. Методи повного оцінювання ризиків в агробізнесі
26. Метод мінімізації ризику «Відмовлення від ризиків»
27. Процес представлення якісного аналізу ідентифікації ризиків і визначення ризиків, що вимагають швидкого реагування
28. Основні заходи зниження ризику
29. Способи мінімізації рівня ризику
30. Сутність одного з основних заходів зниження ризику – диверсифікації
31. Поняття аналіз ризиків
32. Підходи до оцінки ризику
33. Охарактеризуйте основні властивості та функції ризику
34. Порівняйте ідентифіковані ризики для українського агробізнесу на картах ризиків світу різних аграрних компаній

Тестові завдання

Ризик як суб'єктивний компонент

- a) існує незалежно від того, усвідомлює його наявність суб'єкт чи ні;
- b) означає готовність суб'єкта діяльності приймати рішення з урахуванням характеру, масштабу і динаміки наявної невизначеності;
- c) є складним багатофакторним явищем, розкрити природу якого можливо лише у взаємозв'язку з такими поняттями, як "невизначеність", "ймовірність";
- d) ймовірність відхилення від поставлених цілей.

Ризик як об'єктивний компонент

- a) існує незалежно від того, усвідомлює його наявність відповідний

суб'єкт чи ні;

b) означає готовність суб'єкта діяльності приймати рішення з урахуванням характеру, масштабу і динаміки наявної невизначеності;

c) є складним багатофакторним явищем, розкрити природу якого можливо лише у взаємозв'язку з такими поняттями, як "невизначеність", "ймовірність";

d) відображає невизначеність у середовищі функціонування її суб'єкта.

За масштабом об'єкта розрізняють такі види ризику в агробізнесі:

a) індивідуальні; фірмові; державні; міждержавні;

b) раціональні; нераціональні; авантюрні;

c) об'єктивні; суб'єктивні; уявні;

d) зовнішні; внутрішні.

Складові елементи факторів, які зумовлюють можливість втрат в аграрному секторі – це: a) джерела ризику;

b) фактори ризику;

c) функції ризику;

d) види ризику.

Причини або рушійні сили, які породжують ризиковані процеси в агробізнесі – це:

a) джерела ризику;

b) фактори ризику;

c) функції ризику;

d) види ризику.

За тривалістю дії розрізняють такі види ризику:

a) реалізовані; нереалізовані;

b) чисті; спекулятивні;

c) раціональні; нераціональні, авантюрні;

d) короткочасні; постійні.

Умови виникнення ризику полягають у тому, що:

a) система прагне досягти певної мети;

b) система обирає шлях досягнення мети;

- c) вибір проводиться в умовах невизначеності;
- d) усі відповіді вірні.

За відповідністю допустимим межам розрізняють такі види ризику:

- a) реалізовані; нереалізовані;
- b) чисті; спекулятивні;
- c) допустимі; критичні; катастрофічні;
- d) короткочасні; постійні.

Побудова карти ризиків – це ... етап інтегрованого ризикменеджменту:

- a) 5 етап; б) 7 етап; в) 1 етап; г) 3 етап.

5. Методи навчання. Метод ілюстрування, дослідницький метод, пояснювально-ілюстративний метод, виконання практичних та індивідуальних розрахункових робіт.

6. Форми контролю. Метод усного опитування. Письмовий контроль. Тестові завдання для перевірки знань. Іспит.

7. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається відповідно до положення «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.12.2019 р. протокол №5 (табл.1.).

Таблиця 1

**Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти
і національними оцінками**

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **Рдис** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **Рнр** (до 70 балів): **Рдис = Рнр + 0,3·Rат**

8. Рекомендована література

1. Вишнеvsька О.А., Войцешина Н.І. Причини виникнення та особливості управління підприємницьким ризиком в агробізнесі. Вісник ХДУ. Сер. : Економічні науки. 2017. Вип. 23. Частина І. С. 142-145.
2. Герасимчук Н. А. Економічні і фінансові ризики: практикум. Навчальний посібник (вид. 2-ге) / Н. А. Герасимчук, Т. В. Мірзоєва, О. А. Томашевська. Київ: ЦП Компрінт, 2018. 366 с.
3. Герасимчук Н.А., Мірзоєва Т.В., Томашевська О.А. Економічні і фінансові ризики: навч. посіб. Київ : ЦП Компрінт, 2015. 288 с.
4. Говорушко Т. А., Стецюк К. М. Страхування: навч. посіб. Львів: «Магнолія 2006», 2014. 328 с. 3.
5. Горго І. О. Ризики як ключовий об'єкт управлінської діяльності аграрних підприємств. Науковий вісник НУБіП України. 2018. № 284. с. 288-298.
6. Диба М.І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Облік та аудит. 2008. № 1. С. 22-28.
7. Донець Л.І., Шепеленко О. В., Баранцева С.М. та ін.. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 472 с.
8. Євдокименко В.М., Дергалюк Б. В. Ризики підприємницької діяльності: розробка механізму управління. Науковий вісник ХДУ. Сер. : Економічні науки. 2014. Вип. 5(2). С. 74-77.
9. Зоріна О.А. Методи аналізу фінансових ризиків. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку контролю і аналізу. 2011. №2(20). С. 221-229.
10. Ігнатенко М.М. Планування і прогнозування соціальної відповідальності суб'єктів господарювання аграрної сфери економіки. Агросвіт: наук. жур. № 17. 2015. С. 31-37.
11. Кобилянська О.С. Ризик як економічна категорія та його особливості в аграрному виробництві. Кобилянська О.С. Економіка АПК. 2018. № 5. С. 85-92.
12. Колібаба Р.О. Класифікація ризиків сільськогосподарського виробництва. Інструменти мінімізації ризиків // Інтернет-ресурси Міністерства фінансів України (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: <http://minfin.gov.ua/control/uk/publish>
13. Логвінова О. П., Семененко І. М. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: навч. посіб. Харків : Вид-во «Лідер», 2015. 370 с.

14. Мармуль Л.О. Прогнозування сталого розвитку сільських регіонів на засадах конкурентоспроможності та впровадження інноваційних проектів. Науковий вісник ХДУ. – Серія: Економічні науки. Вип. 9. Ч. 7. Херсон: Вид. дім «Гельветика», 2014. С. 48-51.

15. Навроцький СЕЇ Систематизація ризиків сільськогосподарських підприємств. С. Навроцький. Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. (Серія «Економіка»). 2008. Вип. 105. С. 17-20.

16. Надрага В. І. Соціальні ризики: сутність, аналіз, можливості впливу : монографія / НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. – Київ : Сердюк В. Л., 2015. 329 с. 5.

17. Надрага В. І. Оцінка соціальних ризиків: проблеми вибору методології та інструментарію / В. І. Надрага // Фінанси України. №12. 2013. С. 70-77.

18. Ризикогенність та страхування в аграрній сфері (теорія, практика): колект. монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. Ходаківського Є. І. Житомир: «Полісся», 2013. 323 с.

19. Ткаченко А. М., Якоюсь І.С. Методи оцінки підприємницького ризику. Науковий вісник Запорізької державної інженерної академії. 2008. № 1. С. 136-139.

20. Чуприна І.В. Поняття та класифікація ризиків в підприємницькій діяльності. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки. 2012. № 4. С. 187-193.

9. Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Економічний і соціальний розвиток України на 2020 рік: оновлені основні макропоказники [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/news/12362>.

3. Україна – 2019 [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2680599-ukraina2019-ekonomichnij-rozvitok-zagalom-pozitivnij.html>.